

מסורת הש"ס

השוכר את הפועלים פרק שביעי בבא מציעא

פח.

עין משפט
נר מצוה

בב א מ"י פ"ד מה' משפח
מפ"ד ה"א ופ"ד
בשנים ובמ"מ פתח ע"פ
קל מושיע י"ד ס"י של
פ"ד פ"ד
בב ב ג מ"י שם הלכה ו'
ח פתח שם מושיע
פ"ד
בב ד מ"י שם ה"א
ו"ע פ"ד פתח שם
מושיע פ"ד

תורה אור השלם

1 ואמר לפי ז' אלהיך
בצדק הקדוש מן הבית
וגם נחמיו ללוי ולגר
ליתום ולאלמנה קבל
מצותך אשר צויתני לא
עברתי מצותיך ולא
שקדתי דברים כי יג
2 כי הבחל לעשר את
כל מעשר תבואתך
בשנה השלישית שנת
ההפסקה ותתתה ללוי
לגר ליתום ולאלמנה
ואכלו בשעריך וישבעו
דברים כי יג

(גדה דף מו: ושם ד"ה לחוה) לחוה חזר
לדברי ינאי אינה חייבת במעשר עד
שיראה פני הבית ופני החצר דרך שער
למחנה לאפוקי מכנס לבית בלא דרך
ובא דרך שער החצר ומיהו י"ל היכא
שהחלטה נטתה לחצר או עומדת בחצר
או אין לרץ רחית פני החצר אלא
דוקא באותן (ה) שנקלטות חוץ לחצר
לרץ שכינס דרך שער החצר וכן
משמע (כפ"ד דמעשרות מ"ח) דתנא
תאנה העומדת בחצר אוכל אחת
אחת ושם לרץ שמים חייב אבל מ"מ
אי אפשר לומר כן דתנן (כפ"ד)
דמרומו ומיהו לה בהמביא כ"י יין
(כ"ה דף לה) היה אוכל באשכול
ונכנס מגינה לחצר ר' אליעזר אומר
יגמור ר' יהושע אומר לא יגמור אבל
להחיל לר"ע אסור ומשמע שנכנס
אסור לע"פ שלא נכנס לבית מדנקט
ונכנס לחצר וי"ל דמודה ר' ינאי
דחצר קובעת מדרכן והא דלומר עד
שיראה פני הבית היינו מדאורייתא ור"ת
לר' יוחנן דלחצר חצר קובעת מדאורייתא
אמאי יגמור לר"א וי"ל דאורייתא בחצר
שאיין הכלים נשמרים בחוכה דלא קבעה
אלא מדרכן: **מאי** לא בשדה. פי'
בקונ' ולוקח לא עדיף גמר מלאכה
וא"כ אפילו בעל הבית חייב בגמר

מלאכה בשה וקשה דא"כ מוקי לה כשאין נגמרה מלאכתו למעשר א"כ מאי פריך ביה הית נמי חייב הלא כיון שלא נגמר מלאכתו
למעשר יכול לאכול אפי' בבית כדאמר רבי אושעיא (פסחים דף טו.) מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוך שלה ועוד שיליה המביא
(כ"י יין) (כ"ה דף לה) משמע דלכולהו אמוראי דהתם המקח אינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר ונראה דהכי פריך
מאי לא בשה לוקח חייב משום דמקח קובע בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר וקשה לטלוה דלא מפלגי ואפי' בלוקח בעי רחית פני
הבית או פני החצר: **הכא** בתאנה העומדת. לאו דוקא נקט תאנה דאין זו מעשר אלא מדרכן (דמדאורייתא לא מחייב אלא
דגן ומורס ויזהר והכא אורי מדאורייתא אלא נקט תאנה לפי שהיו מזינין בניה: **העומדת** בגינה ונופה נושה לחצר ופ"ת
ראש צבית צבית. ולא מצי לאוקמי כגון שמתקט בגינה והולך לבית ואוכל דאין פועל אוכל אלא בשעת מלאכה כדמתן במתניתין לקמן
(דף סא:) דדוקא בהליכתם מאומן לאומן אוכל מפני שהם צריכים: **בעל** הבית עיניו בתאנה ויזקק עיניו במקחו. תימא דלוקח דוקא
אוכל שמים שמים חייב אבל אחת אחת פטור דלחצר לקמן (דף פט:) ק"ל צין ספת צין לא ספת אחת אחת אוכל שמים שמים לא אוכל
ובשמים כיון דנוטה לחצר אפי' בעל הבית אסור כדמתן במסכת מעשרות (פ"ג מ"ח) גבי תאנה העומדת בחצר אוכל אחת אחת (ו)
ואם ירץ שמים חייב וזהו דהתם מיירי כשאין רוצה ללקוט עכשיו ויזקק חייב שמים אפילו בעל הבית כמו
לוקח דלא למימר עיניו בתאנה דאין עיניו אלא בזה שאוכל ולהכי חייב גמר מלאכה בלוקח שמים אבל בשמעתין ששכר פועל
ללקוט כל הראוי ללקט שייך למימר עיניו בתאנה ולא חשיב גורן בגמר מלאכה עד שילקוט כולה או רובה וכי מוקי לה הכא בעומדת
בגינה ונופה נטתה לחצר ה"ה דהוא מצי לאוקמי בעומדת בחצר אלא מילתא דשכיחא טפי נקט ועוד דגבי צית צ"ל דנוטה לבית
עומדת בבית לא שכיח כלל נקט נמי גבי חצר כה"ג ובקוטרס פירש עיניו בתאנה עשיקרה חוץ לחצר משמע שר"ל שאם היתה
כולה בחצר היה צריך לר"י חזק דאין שייך רחית פני החצר במחוזר אפי' כל התאנה היתה בחצר ועוד למ"ד
מקח קובע אפילו בשה בדבר שנגמרה מלאכתו דלחצר כפרק המביא כ"י יין (כ"ה דף לה:) ובסוף פרקא (דף ג.) משמע
גבי מקשאות דליפקסו אפילו בשה אין פועל אוכל לפי שנגמרה מלאכתו לע"פ שלא ראו צית וחצר והכי משכחת לדידיה שלוקח
חייב במעשר ופועל פטור אי בדבר שלא נגמרה מלאכתו לוקח נמי פטור אי בדבר שנגמרה מלאכתו אין פועל אוכל ע"כ לא משכחת
אלא דלוקח אין אוכל שמים אפילו לא ספת ופועל כי לא ספת אוכל שמים שמים וע"כ היינו טעמא דפרשית לוקח עיניו במקחו
ומשני שמים גורן וגמר מלאכה אל בעל הבית עיניו בתאנה לא היו גמר מלאכה ופועל כשה"ב ופ"ה לא שייך שם:

התבואה ור"ה ור"ה. וא"ת דלחצר כסוף פ"ק דבביות (דף יא: ושם ד"ה טעלס) אמר שמואל כדבי נתן הלוקח טבלים
ממורחים מן הנכרי מעשרן והן שלו וקאמר אי מרחיבו נכרי דגן ולא דיגון נכרי אלא דמרחיבו ישראל פ"י אחר
שקנאס מן הנכרי מעשרן דאין קנין לנכרי כדאין ישראל להפקיעם מיד מעשר והם שלו דלחיתא מנח מאן דלא מציא לאשמועי דינא
בדיה וליכא למימר מעשרן מדרכן דא"כ אמאי קאמר דאין קנין לנכרי אפי' יש קנין לרץ לעשר מדרכן כדמוכח בסוף הקומן רבה (ומנחה
דף לא. ושם ד"ה קבד) דתניא אמר ר' שמעון (שזורי) פסס (אחת) נמערב לי טבל בחולין ושאלתי לרבי טרפון ואמר לי כך קח [לך]
מן השוק ופריך ולימא ליה קח מן הנכרי קבד אין קנין כי' והוא ליה מן החיוב על הפטור משמע דאי יש קנין הוא לוקח מן הנכרי דהוי
ליה מן הפטור על הפטור דהא מרחיבו דרכן ואומר ר"ת דהכא איירי בלוקח אחר מירוח אבל לוקח קודם מירוח כי התם תבואה ורעך
קרינא ביה ור"ת ובמנחות אמאי לא קאמר ליה לך וקח הממורה דלא הוי חיוב אלא מדרכן וי"ל דמ"מ דמי מן החיוב על הפטור
כיון דאילו דבר מוכר קני ליה הוה חיוב וה"ג משמע התם דאין להפריש מדבר הדומה חיוב על הפטור דלכא מ"ד שאמר ליה לך וקח
דודאי הוא דהא ליכא מאן דפליג דתבואה ע"ס הארץ דמאי היא אלא משום דמי לחיוב על הפטור קאמר ור"ה עיין דמי משני התם
קבד אין קנין לנכרי מ"מ לימא ליה קח מן הנכרי (מן) הממורה (דלמ"ד אין קנין מ"מ דריש דגן ולא דיגון נכרי כס"פ השולח
(גיטין דף מ.) ושם ד"ה מר) ואם תאמר לפר"ת דהכא משמע דלוקח קודם מירוח פטור מדאורייתא דהא פועל אוכל בדבר שלא נגמרה
מלאכתו למעשר היינו קודם מירוח ומתחיל מקחו משעה ששעה מלאכתו ואי אינו מתקין והוא פריך ולוקח מדאורייתא מי מחייב
וי"ל שהמקח אינו מתחיל עד שאוכל ואותה שעה כבר נתקן ורבי יצחק צ"ר מרדכי הקשה ב"ר מרדכי תבואה ממורחת מעט הארץ
הוי דמאי משום דספק הוא אבל אם ודאי לא עישר חייב לעשר מן התורה אף על פי שנמחרת כבר ולא פירכא היא דנצי דמאי לא הוי
מ"מ מדאורייתא לא מחייב אלא מעשר ודאי הוי מדרכן ור"ה ליתן לכהן וללוי אבל לרבי יצחק צ"ר מרדכי נראה לפרש איפכא בלוקח
שאינו ממורה פטור שעדיין לא נמחרת נכרות מוכר אבל לוקח ממורה הואיל ונמחרת נכרות מוכר חו' לא פקע שם טבל מיהיה כמו
בהקדש ובהפקד שאל הקדש והפקד קודם מירוח מפיק מיד מעשר אבל לחצר מירוח אינו מפיק כמו שפירש ריב"א בצנא קמא'
ומציא רחיה מן הירושלמי ולוקח מן הנכרי הוי איפכא דאם נמחרת נכרות הנכרי פטור משום דגן ולא דיגון נכרי וכשלא נמחרת נכרות
חייב דאין קנין לנכרי וי"ל להפקיע מיד מעשר ולא מקריא תבואה ורעך לא מוכר אלא תבואה הלוקח מעט ולא חשיב לוקח:

מאי

פני הבית. שכינס דרך הפתח שהוא
פני הבית ולא דרך גגות וקריפות:
ואכלו בשעריך. ונתחמ ללוי וגוי משעה
שכנסו לשעריך: **דמעיל ליה דרך**
שער. דלפילו הבית לא קבע ליה
אלא כי מעיל ליה דרך שער ביאחו:
אכל לוקח חייב. דמקח מתקני ליה
בגמר מלאכה: **מאי לאו כשדס**.
ומקח לא עדיף מגמר מלאכה: **נטוס**
לחצר. דמצי מלשה חוץ פני חצר:
א"כ בעל הבית נמי. מלישה היא
גמר מלאכה והרי רואה פני הבית:
עיניו כשאנסו. אין הנוק חשבו
בעיניו הלך הכל הולך אחר העיקר
ועיקרה בחוץ הלך עד שיגמר כל
לקיטתו ויכנס לבית לאו גמר מלאכה
הוא: **במקחו**. וכן פירות התלושין
ומשתלשלו בלא לבית: **ולוקח מדאורייתא**
מי מסייב. דלעטרין ליה לקרא לאפוקי
פועל מתורת לוקח: **של בית ביתו**. שם
מקום: **ששעמידוכריסס**. בלומהששקור
מדברי חכמים מלא לו הימר מן התורה:
עשר

מלאכה בשה וקשה דא"כ מוקי לה כשאין נגמרה מלאכתו למעשר א"כ מאי פריך ביה הית נמי חייב הלא כיון שלא נגמר מלאכתו
למעשר יכול לאכול אפי' בבית כדאמר רבי אושעיא (פסחים דף טו.) מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוך שלה ועוד שיליה המביא
(כ"י יין) (כ"ה דף לה) משמע דלכולהו אמוראי דהתם המקח אינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר ונראה דהכי פריך
מאי לא בשה לוקח חייב משום דמקח קובע בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר וקשה לטלוה דלא מפלגי ואפי' בלוקח בעי רחית פני
הבית או פני החצר: **הכא** בתאנה העומדת. לאו דוקא נקט תאנה דאין זו מעשר אלא מדרכן (דמדאורייתא לא מחייב אלא
דגן ומורס ויזהר והכא אורי מדאורייתא אלא נקט תאנה לפי שהיו מזינין בניה: **העומדת** בגינה ונופה נושה לחצר ופ"ת
ראש צבית צבית. ולא מצי לאוקמי כגון שמתקט בגינה והולך לבית ואוכל דאין פועל אוכל אלא בשעת מלאכה כדמתן במתניתין לקמן
(דף סא:) דדוקא בהליכתם מאומן לאומן אוכל מפני שהם צריכים: **בעל** הבית עיניו בתאנה ויזקק עיניו במקחו. תימא דלוקח דוקא
אוכל שמים שמים חייב אבל אחת אחת פטור דלחצר לקמן (דף פט:) ק"ל צין ספת צין לא ספת אחת אחת אוכל שמים שמים לא אוכל
ובשמים כיון דנוטה לחצר אפי' בעל הבית אסור כדמתן במסכת מעשרות (פ"ג מ"ח) גבי תאנה העומדת בחצר אוכל אחת אחת (ו)
ואם ירץ שמים חייב וזהו דהתם מיירי כשאין רוצה ללקוט עכשיו ויזקק חייב שמים אפילו בעל הבית כמו
לוקח דלא למימר עיניו בתאנה דאין עיניו אלא בזה שאוכל ולהכי חייב גמר מלאכה בלוקח שמים אבל בשמעתין ששכר פועל
ללקוט כל הראוי ללקט שייך למימר עיניו בתאנה ולא חשיב גורן בגמר מלאכה עד שילקוט כולה או רובה וכי מוקי לה הכא בעומדת
בגינה ונופה נטתה לחצר ה"ה דהוא מצי לאוקמי בעומדת בחצר אלא מילתא דשכיחא טפי נקט ועוד דגבי צית צ"ל דנוטה לבית
עומדת בבית לא שכיח כלל נקט נמי גבי חצר כה"ג ובקוטרס פירש עיניו בתאנה עשיקרה חוץ לחצר משמע שר"ל שאם היתה
כולה בחצר היה צריך לר"י חזק דאין שייך רחית פני החצר במחוזר אפי' כל התאנה היתה בחצר ועוד למ"ד
מקח קובע אפילו בשה בדבר שנגמרה מלאכתו דלחצר כפרק המביא כ"י יין (כ"ה דף לה:) ובסוף פרקא (דף ג.) משמע
גבי מקשאות דליפקסו אפילו בשה אין פועל אוכל לפי שנגמרה מלאכתו לע"פ שלא ראו צית וחצר והכי משכחת לדידיה שלוקח
חייב במעשר ופועל פטור אי בדבר שלא נגמרה מלאכתו לוקח נמי פטור אי בדבר שנגמרה מלאכתו אין פועל אוכל ע"כ לא משכחת
אלא דלוקח אין אוכל שמים אפילו לא ספת ופועל כי לא ספת אוכל שמים שמים וע"כ היינו טעמא דפרשית לוקח עיניו במקחו
ומשני שמים גורן וגמר מלאכה אל בעל הבית עיניו בתאנה לא היו גמר מלאכה ופועל כשה"ב ופ"ה לא שייך שם:

התבואה ור"ה ור"ה. וא"ת דלחצר כסוף פ"ק דבביות (דף יא: ושם ד"ה טעלס) אמר שמואל כדבי נתן הלוקח טבלים
ממורחים מן הנכרי מעשרן והן שלו וקאמר אי מרחיבו נכרי דגן ולא דיגון נכרי אלא דמרחיבו ישראל פ"י אחר
שקנאס מן הנכרי מעשרן דאין קנין לנכרי כדאין ישראל להפקיעם מיד מעשר והם שלו דלחיתא מנח מאן דלא מציא לאשמועי דינא
בדיה וליכא למימר מעשרן מדרכן דא"כ אמאי קאמר דאין קנין לנכרי אפי' יש קנין לרץ לעשר מדרכן כדמוכח בסוף הקומן רבה (ומנחה
דף לא. ושם ד"ה קבד) דתניא אמר ר' שמעון (שזורי) פסס (אחת) נמערב לי טבל בחולין ושאלתי לרבי טרפון ואמר לי כך קח [לך]
מן השוק ופריך ולימא ליה קח מן הנכרי קבד אין קנין כי' והוא ליה מן החיוב על הפטור משמע דאי יש קנין הוא לוקח מן הנכרי דהוי
ליה מן הפטור על הפטור דהא מרחיבו דרכן ואומר ר"ת דהכא איירי בלוקח אחר מירוח אבל לוקח קודם מירוח כי התם תבואה ורעך
קרינא ביה ור"ת ובמנחות אמאי לא קאמר ליה לך וקח הממורה דלא הוי חיוב אלא מדרכן וי"ל דמ"מ דמי מן החיוב על הפטור
כיון דאילו דבר מוכר קני ליה הוה חיוב וה"ג משמע התם דאין להפריש מדבר הדומה חיוב על הפטור דלכא מ"ד שאמר ליה לך וקח
דודאי הוא דהא ליכא מאן דפליג דתבואה ע"ס הארץ דמאי היא אלא משום דמי לחיוב על הפטור קאמר ור"ה עיין דמי משני התם
קבד אין קנין לנכרי מ"מ לימא ליה קח מן הנכרי (מן) הממורה (דלמ"ד אין קנין מ"מ דריש דגן ולא דיגון נכרי כס"פ השולח
(גיטין דף מ.) ושם ד"ה מר) ואם תאמר לפר"ת דהכא משמע דלוקח קודם מירוח פטור מדאורייתא דהא פועל אוכל בדבר שלא נגמרה
מלאכתו למעשר היינו קודם מירוח ומתחיל מקחו משעה ששעה מלאכתו ואי אינו מתקין והוא פריך ולוקח מדאורייתא מי מחייב
וי"ל שהמקח אינו מתחיל עד שאוכל ואותה שעה כבר נתקן ורבי יצחק צ"ר מרדכי הקשה ב"ר מרדכי תבואה ממורחת מעט הארץ
הוי דמאי משום דספק הוא אבל אם ודאי לא עישר חייב לעשר מן התורה אף על פי שנמחרת כבר ולא פירכא היא דנצי דמאי לא הוי
מ"מ מדאורייתא לא מחייב אלא מעשר ודאי הוי מדרכן ור"ה ליתן לכהן וללוי אבל לרבי יצחק צ"ר מרדכי נראה לפרש איפכא בלוקח
שאינו ממורה פטור שעדיין לא נמחרת נכרות מוכר אבל לוקח ממורה הואיל ונמחרת נכרות מוכר חו' לא פקע שם טבל מיהיה כמו
בהקדש ובהפקד שאל הקדש והפקד קודם מירוח מפיק מיד מעשר אבל לחצר מירוח אינו מפיק כמו שפירש ריב"א בצנא קמא'
ומציא רחיה מן הירושלמי ולוקח מן הנכרי הוי איפכא דאם נמחרת נכרות הנכרי פטור משום דגן ולא דיגון נכרי וכשלא נמחרת נכרות
חייב דאין קנין לנכרי וי"ל להפקיע מיד מעשר ולא מקריא תבואה ורעך לא מוכר אלא תבואה הלוקח מעט ולא חשיב לוקח:

